

СЕКЦІЯ 5.

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Курдюкова Я.А.,
магістр гр. ОАд 17.16/1-2
Науковий керівник:
к.е.н., доцент Новіченко Л.С.
*Національна академія статистики,
обліку та аудиту (м.Київ)*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ "АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ"

Впровадження терміну "антикризове управління" в діяльності суб'єктів господарювання та наукового вивчення його економічної сутності відбулось порівняно недавно. Однією з причин варто визначити реформування економіки пострадянських країн (1990-ті роки) і поширення такого явища, як банкрутство, як серед вже діючих, так і серед новостворених підприємств.

"Разом з тим, криза підприємства є нормальним явищем ринкової економіки, в якій, за аналогією з дарвінівської теорією, виживають найсильніші. Підприємство, яке не відповідає умовам навколишнього середовища, має пристосуватися і використовувати свої сильні сторони або припинити свою діяльність. Наприклад, в Японії, на ринку щомісяця зникають близько трьох тисяч малих і середніх підприємств і приблизно стільки нових підприємств з'являється. Таким чином, таке явище, як криза (банкрутство) підприємств, характерно для багатьох країн" [2].

Поняття антикризового управління набуло значного поширення як в економічній теорії, так і на практиці. Проте, оскільки на теренах пострадянських країн зазначене поняття з'явилося порівняно недавно, існує певна проблематика, що полягає в наявності різних підходів до тлумачення даного поняття.

Зміст поняття "антикризове управління" слід розглядати як інститут управління, а також перспективну навчальну дисципліну та елемент науки про менеджмент. "Варто зауважити, що антикризове управління не є власне управлінням у формальному підході до цього поняття, оскільки в переважній більшості випадків, не забезпечує збереження структури, підтримання режиму діяльності, реалізацію програм і завдань підприємства. Крім цього управління відрізняється від менеджменту. Воно визначає, хто має повноваження приймати рішення. У свою чергу, менеджмент повинен забезпечувати щоденну реалізацію підходу до управління організацією" [8].

Так, Базаров Т. Ю. зазначає, що "антикризове управління — це система управління підприємством, яка має системний, комплексний характер і спрямована на запобігання та усунення несприятливих для бізнесу явищ за допомогою використання потенціалу сучасного менеджменту, реалізації, створення і розробки на підприємстві соціальної програми, яка має стратегічний характер, що дає змогу застерегти та усунути тимчасові труднощі, зберегти і примножити ринкові позиції за будь-яких обставин, спираючись на власні ресурси" [4].

Лігоненко Л.О. зазначає, що "антикризове управління має спеціальний характер управління, спрямований на оперативне виявлення ознак кризи та побудову відповідних передумов для її найшвидшого подолання" [5].

Гірняк О.М. і Лазановський П.П. дотримуються позиції, що "антикризове управління є спеціальним чином організованою системою управління, яка має комплексний, системний характер, яка спрямована на найбільш оперативне виявлення проблем підприємства та створення відповідних передумов для їх своєчасного подолання з метою забезпечення відновлення життєздатності суб'єкта підприємницької діяльності, недопущення виникнення ситуації його банкрутства, запобігання кризі у майбутньому" [6].

Мінаєв Е. С. та Панагушин В. П. під антикризовим управлінням розуміють "не тільки управління, орієнтоване на виведення підприємства зі стану кризи, а й управління, яке має заздалегідь спрогнозувати та запобігти неплатоспроможності підприємства

згідно з виробленою стратегічною програмою підвищення конкурентних переваг і фінансового оздоровлення" [7].

Крім вищенаведеного, повертаючись до сутності антикризового управління не можна не зауважити, що в його основі лежать правовідносини, пов'язані з банкрутством суб'єкта господарювання. Російський науковець П.А. Покритан [3] зазначає, що "з точки зору еволюції поняття антикризового управління арбітражне (судове) та антикризове управління не розрізняються". Проте вважаємо, що такий висновок неправомірним, оскільки дані поняття не є тотожними і мають різне смислове навантаження.

Врегулювання на законодавчому рівні професії арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) пов'язане з ухваленням у грудні 2011 року та набранням чинності з 19 січня 2012 року нової редакції Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" (далі - Закон). Відповідно до цього нормативно-правового акта змінений статус арбітражного керуючого (розпорядника майна, керуючого санацією, ліквідатора) (далі - арбітражний керуючий), який замість суб'єкта підприємницької діяльності став суб'єктом незалежної професійної діяльності.

При цьому власне антикризове управління може здійснюватись не обов'язково в рамках процедури банкрутства підприємства (що також підтверджує ст. 5 Закону, в якій йдеться, зокрема, про заходи щодо запобігання банкрутству боржника та позасудові процедури), а ще до порушення такої справи, в тому числі особою, яка не є арбітражним керуючим. В такому випадку функції антикризового управління може здійснювати як директор, так і менеджер. Крім того, в Державному класифікаторі професій ДК 003:2010 відсутня така професія як «антикризовий менеджер».

Отже, систематизуючи вищенаведені підходи можна виокремити наступні змістовні ознаки поняття "антикризове управління":

* антикризове управління є складовою галузевої структури економіки, є навчальною дисципліною та елементом науки про менеджмент;

* антикризове управління складається з судового та досудового антикризового управління;

* антикризове управління має комплексну ознаку, оскільки базується на як на економічних категоріях, так і на фундаментальних і спеціалізованих правових основах;

* основною метою антикризового управління є запобігання неплатоспроможності підприємства.

Отже, актуальність та необхідність подальшого встановлення економічного змісту поняття "антикризове управління" зумовлено наявністю розбіжностей в підходах вчених до встановлення змісту даного поняття, існуванням дискусій та неврегульованістю даного питання на законодавчому рівні.

Список використаних джерел:

1. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14.05.1992р. № 2343-ХІІ // Відомості Верховної Ради України, 1992, N 31 (04.08.92), ст. 440.

2. Антикризисное управление: Учебно-методическое пособие. Составитель: Марчева И.А. - Нижний Новгород: Нижегородский госуниверситет, 2012. - 134 с.

3. Покрытан П.А. Теория анти кризисного управления: Учебно-практическое пособие. - М.: Изд. Центр ЕАОИ, 2007. - 325с.

4. Базаров Т. Ю. Управление персоналом / Т. Ю. Базаров. - М. : Мастерство, 2002. - 224 с.

5. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством / Л. О. Лігоненко. - К. : КНТЕУ, 2005. - 824 с.

6. Гірняк О. М. Менеджмент : підруч. для студентів вищих закладів освіти / О. М. Гірняк, П. П. Лазановський. - Львів : «Магнолія плюс», 2004. - 352 с.

7. Антикризисное управление : учеб. пособие для техн. вузов / под ред. проф. Минаева Э. С. и проф. Панагушина В. П. - М. : Изд-во ПРИОР, 1998. - 432 с.

8. Maria Ericsson. The governance landscape: Steering and measuring development organizations to align with business strategy. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:

<https://www.ibm.com/developerworks/rational/library/feb07/ericsson/ericsson-pdf.pdf> (дата звернення 06.02.2018 р.).